

<https://liar.ui.ac.ir/?lang=en>

Literary Arts

E-ISSN: 2322-3448

Document Type: Research Paper

Vol. 15, Issue 3, No.44, Autumn 2023, pp. 1-22

Received: 24/07/2023 Accepted: 01/10/2023

Literary Semiotics of the Personality of the Prophet (PBUH) in the Written Manuscript 'The Birth of the Prophet' Translated by Mohammad Bagher Kheshti based on Philip Hamon's Theory in Connection with Quranic Virtues

Hossein Mohtadi *

Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Faculty of Literature and Humanities, Persian Gulf University, Bushehr, Iran
mohtadi@pgu.ac.ir

Abstract

The theory of the French semiotician Philippe Hamon is the most comprehensive theory about the element of personality because it includes the previous theorists. He considers personality as a sign that consists of signifiers and signified and different levels. What is important is that by examining the semiotics of the personality, one can find out the hidden layers of the personality by relying on the characteristics and traits. The manuscript of *Mawlid al-Nabi (the Birth of the Prophet)* written by an unknown author and translated by Muhammad Baqir Kheshti in 1275 AH is one of the books that presents the biography of the Prophet (PBUH) and describes some of his personality traits such as generosity, kindness, intercession, knowledge, justice, etc. This document is organized into an introduction and six chapters. It describes the era of the Prophet (PBUH) before his birth and examines his life from his birth until the time of his marriage with Hazrat Khadijah (AS). The findings of the research show that in the axis of the signifier, the names and titles used for the Prophet (PBUH) in this book are all consistent with the attributes and actions of his character, and in a way, his names and titles indicate all his intrinsic and inner characteristics. In the signified axis, the attributes and characteristics of the Prophet such as intercession, knowledge, justice, forgiveness and generosity, etc. are discussed. In terms of personality levels, the appearance, psychological, and social levels of the Prophet's (PBUH) personality are addressed.

Keywords: Personology, Mawlid al-Nabi, Hazrat Muhammad (PBUH), Philip Hamon.

Introduction

The manuscript of *Mawlid al-Nabi (the Birth of the Prophet)* is one of the books that presents the biography

*Corresponding author

* This article is supported by Iran National Science Foundation (INSF) It has been done with code 4004486.

Mohtadi, H. (2023). Literary semiotics of the character of the Prophet (PBUH) in the manuscript "Born of the Prophet" translated by Mohammad Baqir Kashti based on Philip Hamon's theory in connection with Quranic virtues. *Literary Arts*, 15(44), 1-22.

2322-3448 © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/LIAR.2023.138521.2300>

<https://dorl.net/dor/ 20.1001.1.20088027.1402.15.3.1.8>

of the Prophet (PBUH) and describes some of his personality. Birth certificates or Mowludnemeḥ are part of literature and written history that play an important role in the intellectual education and personal and social development of people. What is important is the revival and correction of these manuscripts that have remained from the past and have been passed down from generation to generation. Unfortunately, these manuscripts are in danger of destruction. For this reason, it is required to correct and preserve these valuable works. This research deals with describing the character of the Prophet (PBUH) in the book *Mawlud al-Nabi* based on Philip Hamon's theory with a descriptive-analytical approach. The two research questions of the study are:

- 1) What are the levels and signs of the Prophet's (PBUH) character and what criteria was it based on?
- 2) What are the meanings of the names of the Prophet (PBUH) in this book?

Materials and Methods

This research, using the descriptive-analytical method, deals with describing the personality of the Prophet (PBUH) in the manuscript *Mawlud al-Nabi* based on the theory of Philip Hamon. First, the general concept of personality from Philip Hamon's point of view is presented. Then, the character of the Prophet (PBUH) from the perspective of the signifier, signified, and personality levels is examined.

Research Findings

The most important achievement of the semiotics of the personality of the Prophet (PBUH) in *Mawlud al-Nabi* is the recognition and understanding of the hidden layers of his personality. Knowing his holy personality becomes a significant aspect in increasing the knowledge and awareness of the people. It can be said that the internal and external characteristics of the Prophet (PBUH), as something precious among people, illuminate the right path and reveal good and pleasant qualities. By knowing the characteristics of the Prophet (PBUH), it is possible to separate the path of truth from falsehood. The desirable features and attributes of the Prophet (PBUH) from the signifier nomenclature aspect are compatible and proportional with both the names and titles of the Prophet (PBUH). In other words, the names used for the Prophet (PBUH) are all consistent with his attributes and actions.

Discussion of Results and Conclusion

Examining the personality of the Prophet (PBUH), according to Hamon's theory, indicates that the names and titles used for him are Ahmad, Muhammad, Abul Qasim, Mustafa, Mukhtar, Rasulullah, Nabiullah, and Khatam Al-Anbiya. All of the names are consistent with the attributes and actions of the Prophet (PBUH), and his names and titles indicate all the characteristics that are inherent in the Prophet's birth. The frequency of these names and titles is as follows: Muhammad (252 times), Rasulullah (96 times), Mustafa (46 times), Khatam al-Anbiya (33 times), Ahmad (14 times), Nabiullah (10 times), Mukhtar (9 times), and Abu al-Qasim (2 times).

In the signified dimension of the Prophet's (PBUH), characteristics such as knowledge, intercession on the day of punishment, guide of people, generosity and forgiveness, justice, and the reason for the creation of the heavens are discussed. In terms of levels of his personality, the external, psychological and social aspects of his character were examined. All the physical attributes of the Holy Prophet such as his height, color, and the type of clothing he wears are mentioned. In order to explain its social dimension, the author has first discussed the social position of his ancestors and then the social dimensions of the Prophet himself, and attributes such as his high position as Ashraf Ahlal-Ilmi among Arabs and non-Arabs, Bashir and Nazir, the mentor and guide of the people are mentioned.

فنون ادبی

سال پانزدهم، شماره ۳ (پیاپی ۴۴) پاییز ۱۴۰۲، ص ۱-۲۲

تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۵/۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۷/۹

مقاله پژوهشی

نشانه‌شناسی ادبی شخصیت پیامبر (ص) در نسخه خطی مولود النبی ترجمه محمدباقر خشتی بر مبنای نظریه فیلیپ هامون در پیوند با فضیلت‌های قرآنی

حسین مهتدی*، دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خلیج فارس، بوشهر، ایران

mohtadi@pgu.ac.ir

چکیده

نظریه فیلیپ هامون نشانه‌شناس فرانسوی به دلیل دربرگرفتن آراء نظریه‌پردازان پیشین، جامع‌ترین نظریه درباره عنصر شخصیت است. او شخصیت را نشانه‌ای می‌داند که از دال و مدلول و سطوح مختلف تشکیل می‌شود. آنچه اهمیت دارد این است که با بررسی نشانه‌شناسی شخصیت و با تکیه بر ویژگی‌ها و صفات به لایه‌های پنهان شخصیت پی برده می‌شود. نسخه خطی مولود النبی از مؤلفی ناشناس و ترجمه محمدباقر خشتی کتابت در سال ۱۲۷۵ ق. یکی از کتاب‌هایی است که زندگی‌نامه پیامبر (ص) را بررسی می‌کند و توصیف بخشی از ویژگی‌های شخصیتی پیامبر (ص) در آن آمده است و به صفات آن حضرت چون جود، مهربانی، شفاعت، علم و عدالت ... توجه شده است. این مولودنامه در یک مقدمه و شش باب تنظیم شده است که وصف نور پیامبر (ص) قبل از تولد و زندگی ایشان بعد از تولد را تا زمان ازدواج ایشان با حضرت خدیجه (س) بررسی می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد در محور دال، نام‌ها و القاب به کاررفته برای پیامبر (ص) در این کتاب همگی با اوصاف و کنش‌های این شخصیت هم‌خوانی دارند و به گونه‌ای اسامی و القابش دلالت بر تمام خصوصیت‌های ذاتی و درونی او دارد. در محور مدلول بودن شخصیت پیامبر (ص)، صفات و ویژگی‌های آن حضرت همچون شفاعت، علم، عدل، بخشش و سخاوت، هدایت و رهبری و سبب آفرینش جهان تولد معجزگونه آن حضرت بررسی می‌شود. در محور سطوح شخصیت نیز سه سطح ظاهری، روانی و اجتماعی شخصیت پیامبر (ص) تحلیل می‌شود؛ بنابراین این پژوهش شخصیت پیامبر (ص) را در کتاب مولود النبی بر اساس نظریه فیلیپ هامون با رویکرد توصیفی تحلیلی ترسیم می‌کند.

کلید واژه‌ها: شخصیت‌شناسی، مولود النبی، حضرت محمد (ص)، فیلیپ هامون

* مسؤل مکاتبات

* این مقاله با حمایت صندوق حمایت از پژوهشگران و فناوران کشور (Iran National Science Foundation: INSF) با کد ۴۰۰۴۴۸۶ انجام شده است.

مهتدی، حسین. (۱۴۰۲). نشانه‌شناسی ادبی شخصیت پیامبر (ص) در نسخه خطی «مولود النبی» ترجمه محمد باقر خشتی بر مبنای نظریه فیلیپ هامون در پیوند با

فضیلت‌های قرآنی. *فنون ادبی*. ۱۵ (۳)، ۱-۲۲.

2322-3448 © University of Isfahan

This is an open access article under the CC BY-NC-ND/4.0/ License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

<https://doi.org/10.22108/LIAR.2023.138521.2300>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20088027.1402.15.3.1.8>

۱. مقدمه

امام علی (ع) در نامه‌ای به مالک اشتر او را از شکستن سنت‌های صالح برحذر می‌دارد و می‌فرماید: «وَلَا تَنْقُضْ سُنَّةَ صَالِحَةٍ عَمَلٌ بِهَا صُدُورُ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَاجْتَمَعَتْ بِهَا الْأَلْفَةُ، وَصَلَحَتْ عَلَيْهَا الرَّعِيَّةُ» (نهج البلاغه، ۱۴۱۴ق: نامه ۵۳)؛ هرگز سنت مفید و پسندیده‌ای را که پیشگامان این امت به آن عمل کرده‌اند و ملت اسلام با آن الفت گرفته و امور رعیت به وسیله آن اصلاح شده است، مشکن. تاریخ اسلام نیز نشان می‌دهد پیغمبر اکرم سنت‌های صالح پیشین را هرگز نشکست، بلکه آنها را تأیید فرمود. مانند سنت‌هایی که از عبدالمطلب به یادگار مانده بود، ولی با سنت‌های زشت و خرافی سخت مبارزه کرد. یکی از سنت‌های حسنه، برگزاری مراسم مولودخوانی پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) برای بزرگداشت آنان است. ذکر و یاد ائمه اطهار همواره در توجه ایرانیان بوده است؛ خواه ولادت آن بزرگواران باشد یا شهادت آنان. مردم جنوب ایران به دلیل عشق و علاقه وافری که همواره نسبت به اهل بیت پیامبر داشته‌اند، همواره موقوفاتی برای گرامی‌داشت یاد امامان خود وقف می‌کردند. «یکی از جلوه‌های این کار فرهنگی برگزاری مراسم مولودخوانی برای پیامبر اکرم (ص)؛ امام علی (ع) و امام زمان (عج) است که این سنت حسنه در شهرستان دشتستان استان بوشهر همچنان پابرجا است. مردم این خطه از کشورمان علاوه بر پیش‌بینی و تعیین موقوفات مالی برای این کار، از نظر علمی نیز مقدمات این مراسم را فراهم آورده‌اند؛ چراکه در گذشته برای این کار فرهنگی اقدام به نوشتن کتاب‌هایی کرده‌اند و هرساله چند شب قبل از ولادت آن عزیزان و روز ولادتشان در حسینیه‌ها و اماکن مقدس گرد هم جمع می‌شوند و یکی از قاریان به سبکی خاص که از روزگاران قدیم برجای مانده است، اقدام به قرائت این کتاب‌ها می‌کند و حاضران با شنیدن نام پیامبر اکرم (ص)، امیرالمؤمنین (ع) و صاحب‌الزمان (عج) با صدای بلند ذکر «صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» را بر زبان جاری می‌کنند و قاری کتاب نیز در اثنای قرائت خود عبارت «علی محمد جدّ الحسینین الف صلاة و سلام و علیک یا رسول الله» را تکرار می‌کند و مردم با شنیدن این کلام به تشویق و ابراز شادی می‌پردازند» (ابومخنف، ۱۳۹۸: ۱۸-۱۹).

شخصیت از عناصر کلیدی در شعر روایی و داستان است. «درباره کاربرد نشانه‌شناسی برای شناخت شخصیت، نخستین تلاش‌ها در آثار صورت‌نگاریان و ساخت‌گرایانی چون پراپ دیده می‌شود و بعدها فیلیپ هامون نشانه‌شناس فرانسوی آن را توسعه داد» (تسلیم جهرمی، ۱۴۰۰ ش: ۵). از نظر پراپ «آنچه در بررسی حکایت و روایت مهم است پرسش از چیزی است که شخصیت‌ها به انجام می‌رسانند» (پراپ، ۱۹۹۶: ۳۷)؛ بنابراین آنچه نزد پراپ مهم است عملی است که شخصیت آن را به انجام می‌رساند نه خود شخصیت. فیلیپ هامون با انتشار کتاب *نشانه‌شناسی شخصیت‌های رمان* با نگاه جدیدی به عنصر شخصیت توجه کرده است که جامع نظریات پیشین درباره شخصیت است. گونه‌های شخصیت برای بشر جایگاه بسزایی داشته و الگوی ارزشمندی است. سیمای شخصیتی و ویژگی‌های زندگانی پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع) که آنان را از دیگران ممتاز می‌کند، آنان را الگو و اسوه‌ای برای جامعه قرار می‌دهد که تأثیر مهمی در تربیت فردی و اجتماعی افراد دارد. داستان زندگانی پیامبر (ص) و حوادثی که در طول زندگی آن حضرت اتفاق افتاده است، باعث پیدایش گونه‌های ادبی و تاریخی مانند داستان‌ها و سروده‌ها و مولودنامه‌ها شده است. ویژگی‌های شخصیتی پیامبر (ص) و دریافت نشانه‌های آن درک صحیح و مناسبی به همه اقشار جامعه می‌دهد و موجب رشد فکری و تربیتی آنها خواهد شد.

بر اساس این، پژوهش پیش‌رو مهم و ضروری است؛ چون نویسنده عشق و محبت به پیامبر (ص) را با استفاده از تعبیر ادیبانه در افراد، نهادینه می‌کند. نسخه خطی *مولود النبی* یکی از کتاب‌هایی است که زندگی‌نامه پیامبر (ص) را بررسی می‌کند. توصیف بخشی از ویژگی‌های شخصیتی پیامبر (ص) در آن آمده است و به صفات آن حضرت چون جود، مهربانی، شفاعت، علم، عدالت ... توجه شده است. این مولودنامه در یک مقدمه و شش باب تنظیم شده است که وصف نور پیامبر (ص) قبل از تولد و زندگی ایشان بعد از تولد را تا زمان ازدواج ایشان با حضرت خدیجه (س) بررسی می‌کند. مولودنامه‌ها بخشی از

ادبیات و تاریخ مکتوب هستند که تأثیر مهمی در تربیت فکری و رشد فردی و اجتماعی افراد دارند. آنچه مهم است احیا و تصحیح این نسخه‌های خطی است که از گذشته تاکنون باقی مانده و نسل به نسل منتقل شده است تا به دست ما رسیده است. متأسفانه این نسخه‌های خطی در معرض نابودی است. همین دلیل ایجاب می‌کند برای حفظ این آثار با ارزش به تصحیح و تعلیق آنها اقدام شود. این پژوهش شخصیت پیامبر (ص) را در کتاب مولود النبی براساس نظریه فیلیپ هامون با رویکرد توصیفی تحلیلی ترسیم می‌کند.

۱-۱. بیان مسئله

نسخه خطی مولود النبی نوشته مؤلفی ناشناس و ترجمه محمدباقر خشتی، زندگی‌نامه پیامبر (ص) و توصیف بخشی از ویژگی‌های شخصیتی آن حضرت (ص) را مانند جود، مهربانی، شفاعت، علم و عدالت ... بررسی کرده است. این مولودنامه در یک مقدمه و شش باب تنظیم شده است که وصف نور پیامبر (ص) قبل از تولد و زندگی ایشان بعد از تولد را تا زمان ازدواج ایشان با حضرت خدیجه (س) بررسی می‌کند. نشانه‌شناسی ادبی شخصیت پیامبر (ص) در این نسخه خطی بر مبنای نظریه فیلیپ هامون در سطح توصیف و دال و مدلول شخصیت در پیوند با فضیلت‌های قرآنی موضوع پژوهش این مقاله است و به سؤالات زیر پاسخ می‌دهد:

- براساس نظریه فیلیپ هامون سطوح وصف شخصیت چگونه در مولود النبی نمود یافته است؟
- مدلول‌های شخصیت پیامبر (ص) کدامند و بر چه معیارهایی مبتنی بوده است؟
- اسامی پیامبر (ص) چه دلالت‌هایی در این مولودنامه دارد؟

۱-۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی در متون مقدس و ادبی با تکیه بر نظریه فیلیپ هامون انجام شده است که در ادامه بیان می‌شود.

۱. ساختار نشانه‌ای شخصیت حضرت مریم (ع) در قرآن، علی‌باقر طاهری‌نیا و زهره حیدری، مجله لسان مبین، شماره ۱۵، ۱۳۹۳. نویسندگان در این مقاله رمزگان متن، نام‌شناسی توصیف‌ها، کنش گفتاری و رفتاری حضرت مریم (ع) را در قرآن کریم بررسی و تحلیل کرده‌اند؛ ۲. نشانه‌شناسی ادبی شخصیت فرعون در قرآن کریم، محمدعلی عامری، علی‌باقر طاهری‌نیا، معصومه شبستری، مجله پژوهش‌های ادبی قرآنی، شماره ۱۴، ۱۳۹۵. نویسندگان شخصیت فرعون را براساس نظریه فیلیپ هامون بررسی کرده‌اند که دستاورد پژوهش آگاهی از شخصیت فرعون و هم‌سویی وی با کارکرد داستانی و نیز دریافت شناخت عمیق این شخصیت است؛ ۳. نشانه‌شناسی شخصیت امام رضا (ع) در هاجین و واپچین زهرا داوری بر پایه نظریه فیلیپ هامون، خلیل بیگزاده و پریسا احمدی، مجله فرهنگ رضوی، شماره ۳۳، ۱۴۰۰. نویسندگان سیمای امام رضا (ع) را در هاجین و واپچین را براساس نظریه نشانه‌شناسی شخصیت فیلیپ هامون بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که شخصیت امام رضا (ع) الگوی متعالی برای کودکان است؛ ۴. شخصیت دالی و مدلولی امام حسین (ع) براساس الگوی نشانه‌شناسی هامون، سید مهدی نوری کیدقانی و مسعود سلطانی حقیقی، مجله معارف حسینی، شماره ۲۸، ۱۴۰۱. نویسندگان در این پژوهش ویژگی‌های بارز شخصیتی امام حسین (ع) را به صورت یک دال و مدلول و شیء ارزشی بررسی کرده‌اند؛ ۵. واکاوی شخصیت امام علی (ع) در شعر دوره صفوی براساس نظریه فیلیپ هامون، فاطمه تسلیمی جهرمی، مجله پژوهش‌نامه علوی، سال ۱۲، شماره ۲. نویسنده در مقاله خود این موضوعات را آورده است: در بخش انواع شخصیت؛ امام علی (ع) به عنوان شخصیتی مرجعی از نوع دینی و مذهبی در شعر این دوره مطرح شده است. در بُعد دال به ذکر نام، نسب و القاب علوی، ولادت در کعبه و تلمیح به سیره و تضمین احادیث و روایات درباره امام علی (ع) در شعر صفوی و در بُعد مدلول به ذکر مکارم و ویژگی‌های شخصیتی امام (ع) توجه شده است.

با جست‌وجو در منابع متعدد کتاب‌هایی درباره مولودنامه حضرت محمد (ص) یافت شد که از قرار ذیل است.

۱. مولودنامه حضرت محمد (ص)، تألیف حسن الارطوشی، انتشارات حسینی اصل، ارومیه، ۱۳۸۳. این کتاب در قالب شعر کردی، حیات پیامبر (ص) را توصیف می‌کند؛ ۲. مولودنامه و معراجنامه و زندگانی حضرت رسول اکرم (ص)، تألیف عبدالباقی بدیع مدیری سندجی، انتشارات کردستان، ۱۳۸۱. این کتاب مشتمل است بر اشعاری با مضامین سرگذشت پیامبر (ص)، معراج و مبعث و مولود آن حضرت؛ ۳. مولودنامه سرور کائنات فخر موجودات حضرت محمد (ص)، سید قادر باوردی مقدم، انتشارات زانکو، بوکان، ۱۴۰۰. این کتاب در ۵۴ صفحه در قالب شعر کردی زندگانی پیامبر (ص) را توصیف می‌کند. بنابراین هیچ اثر دیگری که کتاب مولود النبی ترجمه محمدباقر خشتی را بررسی کرده باشد، یافت نشد؛ همچنین مقاله‌ای که شخصیت پیامبر (ص) را براساس نظریه فیلیپ هامون تحلیل کرده باشد. به همین دلیل این مقاله نخستین پژوهشی است که شخصیت پیامبر (ص) را براساس نظریه فیلیپ هامون در نسخه خطی مولود النبی ترجمه محمدباقر خشتی بررسی می‌کند.

۳-۱. روش پژوهش

این پژوهش مبتنی بر روش توصیفی تحلیلی، شخصیت پیامبر (ص) را در نسخه خطی مولود النبی براساس نظریه فیلیپ هامون ترسیم می‌کند. ابتدا مفهوم شخصیت از نگاه فیلیپ هامون و سپس شخصیت پیامبر (ص) از منظر مدلول و دال و سطوح شخصیتی بررسی می‌شود.

۲. نسخه‌شناسی مولودنامه حضرت محمد (ص)

۱. نسخه حسینیة حاج بهروز حاجی‌زاده: این نسخه اکنون در حسینیة حاج بهروز حاجی‌زاده در روستای خیرآباد شهرستان دشتستان نگهداری می‌شود. این نسخه موقوفه حاج سید ماجد بن حاج سید محمد الحسینی است. تعداد صفحات این نسخه ۴۵۱ صفحه ۱۲ سطری است که ۶ صفحه شعر نیز در انضمام پایانی آن است. این نسخه به دست محمد طاهر بن مقصود به خط نستعلیق در سال ۱۲۸۸ ق. نوشته شده است. مصحح آن را به اختصار «یح» نام‌گذاری کرده است. با توجه به دقتی که در این نسخه به کار رفته است، به عنوان «نسخه اساس» انتخاب شده است.

۲. نسخه حسینیة مشهدی احمد حیاتی: این نسخه اکنون در حسینیة مشهدی احمد حیاتی در روستای خیرآباد شهرستان دشتستان نگهداری می‌شود. تعداد صفحه‌های این نسخه ۳۷۵ صفحه ۱۶ سطری است. این نسخه از آغاز کتاب تا ابتدای صفحه ۱۳ محذوف است و از آخر کتاب نیز قسمتی از صفحه پایانی آن حذف شده است. تاریخ کتابت این نسخه ۱۲۸۴ ق. است. این نسخه به خط نستعلیق نوشته شده است. با مقایسه این نسخه با نسخه «یح» مشخص شد کاتب این نسخه نیز محمد طاهر بن مقصود است. مصحح آن را به اختصار «اح» نام‌گذاری کرده است.

۳. نسخه حاج جابر جابری: این نسخه اکنون در حسینیة حاج جابر جابری در روستای بنه جابری شهرستان دشتستان نگهداری می‌شود. تعداد صفحه‌های این نسخه ۴۵۵ صفحه ۱۵ سطری است. این نسخه در سال ۱۲۷۵ ق. کتابت شده است؛ اسم کاتب آن در پایان کتاب کربلایی رضا خلف مرحوم حاجی محمد سرکردانی نوشته شده است. این نسخه از صفحه ۴۲۲ تا پایان، خط آن متفاوت از صفحات قبل است. در این نسخه از صفحه ۴۲۲ تا پایان کتاب را آقای کربلایی علی بن حسین بن علی مهدی نوشته است. مصحح آن را به اختصار «جا» نام‌گذاری کرده است.

۲-۱. معرفی مترجم و انگیزه او در ترجمه این مولودنامه

با جست‌وجو در منابع متعدد درباره محمدباقر خشتی مترجم مولود النبی چنین به دست آمده است: «ملا باقر خشتی مردی دانشمند، شاعر، واعظ، خوش صحبت، ظریف و خوش سیما و در روضه‌خوانی و مرثیه‌خوانی کم‌نظیر بود. وی اشعار و مرثیه خود را روی منبر با صدای خوش می‌خواند. تا سال ۱۲۶۰ هجری قمری در قید حیات بود. ملا باقر اشعار زیادی سروده که از میان رفته و تعدادی از آنها در روضه‌نامه‌های خطی ذاکرین ثبت شده که چون فاقد نام شاعر است، کسی نمی‌داند از اوست. ایشان مدتی هم در شیراز به سر برده است» (خسروانی، ۱۳۹۲ ش: ۳۰۵).

مترجم در مقدمه مولودنامه بعد از حمد و سپاس قادر متعال، انگیزه خود را از ترجمه این اثر چنین بیان می‌کند: «اما باعث بر تألیف این کتاب این است که عالی‌جناب مبادی آداب، زبده الطلاب، انجم افروزنده اوج کمال، منبع فضل حسن خصال، قدوه الطالبین و عمده الزاهدین شیخ حسن بن زین العابدین خشتی به این فقیر حقیر محمدباقر خشتی امر فرمود که مولودنامه عربی را عجمی نماید. این فقیر طاعتاً لأمره بر خود لازم دانست که بیکران زبان را در میدان بیان تازد و به تحریر این امر بپردازد؛ لهذا پای بی‌ادبی در میدان عرصه سخن‌رانی نهاده و آن را مطابق الأصل بر چند باب ترتیب داد. مسمی به مفتاح الفردوس گردانید و به نستعین» (مولود النبی، ۱۲۸۸ق: ۴). براساس نوشته مترجم، این مولودنامه در اصل به زبان عربی نوشته شده است که مترجم، آن را به سفارش شیخ حسن بن زین العابدین خشتی به فارسی ترجمه کرده است.

۲-۲. کاتب نسخه‌های خطی

کاتب نسخه اساس شخصی به نام محمد طاهر ابن مقصود ساکن برازجان است. تنها یک کتاب درباره محمد طاهر ابن مقصود سخن گفته است. مرحوم علی‌مراد فراشبندی در کتاب تاریخ و جغرافیای برازجان (سنگر مجاهدین) در بخش معرفی خطاطان برازجان چنین می‌نویسد: «مرحوم کربلایی محمد طاهر بزرگ که پاکی ذاتش از نیکی صفاتش آشکار بود از خطاطان بنام برازجان و خط را در کمال اسلوب به شیوه‌ای مطلوب می‌نگاشت» (فراشبندی، ۱۳۳۶: ۱۹۹).

۳. بررسی نظریه فلیپ هامون درباره شخصیت

ما در جهان نشانه‌ها زندگی می‌کنیم. «امروزه نشانه‌شناسی، به دانشی شناخته‌شده تبدیل شده است و با ارجاع به خاستگاه یونانی واژه نشانه، یعنی σημεῖον (سمیون)، عمدتاً با دو تعبیر از آن سخن گفته می‌شود: ۱. Semiology، آنگاه که نشانه‌شناسی اروپایی یا سوسوری مدنظر باشد؛ ۲. Semiotics یا Semeiotics، آنگاه که نشانه‌شناسی آمریکایی یا پیرسی مدنظر باشد» (غلامی، ۱۴۰۰: ۱۸). فلیپ هامون، نشانه‌شناس فرانسوی، شخصیت را عنصری نشانه‌ای دانسته و مبانی نظری نشانه‌شناسی شخصیت را تبیین کرده است. وی شخصیت را مفهومی نشانه‌شناختی و مجموعه‌ای منسجم از رفتارها و ویژگی‌ها می‌داند و به نشانه‌شناسی شخصیت توجه نمی‌کند، مگر اینکه نسبت به متن اشراف کامل داشته باشد و نشانه‌ها را شناسایی کند؛ بنابراین وی شخصیت‌های متن را درمقابل همدیگر قرار می‌دهد و بین آنها ارتباط برقرار می‌کند تا از این طریق به هویت شخصیت پی‌برد. در نظر وی «شخصیت مجموعه‌ای هماهنگ از نظام‌های برنامه‌ریزی شده است که پی‌بردن به هویت او در گرو خوانش متن است» (هامون، ۱۹۹۰: ۲). ویژگی‌های شخصیت از نظر هامون از قرار ذیل هستند.

الف) شخصیت یک مقوله فقط ادبی نیست، بلکه اساساً با نقشی در ارتباط است که شخصیت آن را در متن اجرا می‌کند. نقش ادبی شخصیت زمانی است که ناقد با معیارهای فرهنگی و زیبایی‌شناسانه بر آن حکم می‌کند.
ب) شخصیت یک مقوله مأنوس و آشنا و همیشه انسان نیست، بلکه مفاهیمی انتزاعی مانند فکر و شخصیت‌های قراردادی مانند مدیرکل در متون قانونی و آرد و تخم‌مرغ و کره در متون آشپزی نیز شخصیت محسوب می‌شوند.
ج) خواننده شخصیت را می‌سازد و شکل می‌دهد (همان، ۱۹۹۰: ۱۸-۱۹).

فلیپ هامون نظریه خود را بر چهار اصل بنا کرده است: ۱. انواع شخصیت (الف. مرجعی: شامل تاریخی، اسطوره‌ای، مجازی و اجتماعی؛ ب. واسطه یا اشاره‌گر: شامل نشانگر حضور نویسنده و نشانگر حضور خواننده؛ ج. به‌یادآورنده یا تکراری)؛ ۲. سطوح توصیف شخصیت؛ ۳. مدل‌های شخصیت؛ ۴. دال شخصیت.

در این مقاله ترسیم شخصیت پیامبر (ص) در مولودنامه آن حضرت در سه مقوله شخصیت در جایگاه مدل‌ها، شخصیت در جایگاه دال و سطوح تحلیل شخصیت بررسی می‌شود. در ادامه ضمن تعریف و تبیین این سه مقوله از نگاه هامون در نسخه خطی مولود النبی نیز تطبیق داده می‌شوند.

۳-۱. شخصیت پیامبر اعظم (ص) در جایگاه مدلول در اشعار مولودنامه

هامون شخصیت را مدلول ناپایداری می‌داند که درخور تحلیل و توصیف است. این مدلول عبارت است از جملات و عباراتی که شخصیت بر زبان می‌آورد یا عباراتی که از زبان شخصیت‌های دیگر درباره آن شخصیت گفته می‌شود (هامون، ۱۹۹۰: ۲۸). هامون شخصیت مدلول را از طریق بیان ویژگی‌ها و کارکردهای آن توضیح می‌دهد که به سه دسته تقسیم می‌شوند: صفات و کارکردهای شخصیت، جنسیت، اصلیت جغرافیایی، جهان‌بینی، ثروت و کارکردهای شش‌گانه که عبارتند از: یافتن کمک، سپردن کارها به دیگران، عقد پیمان، دست‌یافتن به اطلاعات، یافتن آنچه نیاز است و رویارویی موفق، ارتباط شخصیت‌ها با یکدیگر و طبقه‌بندی شخصیت‌ها (عامری، ۱۳۹۵: ۱۴۸). همچنین هامون به‌منظور بررسی تردّد و میزان حضور شخصیت‌ها و براساس معیارهای کمی و کیفی یک تقسیم‌بندی ارائه می‌دهد تا به میزان تراکم، تواتر و تکرار شخصیت‌ها پی‌برد. در این تقسیم‌بندی شخصیت طبق عناوین «صفت واحد، صفت مکرر، احتمال واحد، احتمال متکرر، کنش واحد و کنش مکرر» بررسی می‌شود (حمداوی، ۲۰۱۵: ۶۲)؛ بنابراین شخصیت به‌صورت مدلول از طریق کارکرد و صفاتی که در متن از آن برخوردار است، بررسی می‌شود.

۳-۱-۱. شافع روز جزا

مهم‌ترین و ارزشمندترین وسایط و وسایل تقرب به خداوند، انبیا و اولیای خدا هستند و بالاتر از همه، وجود مقدس پیامبر اکرم (ص) است که تمام انسان‌ها در هر مرتبه‌ای به او نیازمندند. خداوند که رحمت بی‌نهایت است، به رسول خدا (ص) عالی‌ترین مقامات را عطا کرد و از جمله او را مظهر تمام و کمال رحمتش قرار داد و مقام شفاعت را به او ارزانی داشت. مقام شفاعت، یکی از ثمرات وجود آن حضرت است و خیل بی‌شماری از مؤمنان و موحدان از شفاعت ایشان بهره‌مند می‌شوند. خداوند درباره مقام شفاعت آن حضرت می‌فرماید: «وَلَسَوْفَ يَعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ» (ضحی/ ۵)؛ در تفاسیر متعدد این آیه به مقام شفاعت پیامبر (ص) ناظر است (طبرسی، بی‌تا: ۷۶۵/۱۰؛ قرطبی، ۱۳۶۴ش: ۹۵/۲۰). در روایتی محمد بن حنفیه از حضرت علی (ع) نقل می‌کند رسول خدا (ص) فرمودند: «أَشْفَعُ لَأُمَّتِي حَتَّىٰ يُنَادِيَ رَبِّي رَضِيَتْ يَا مُحَمَّدٌ فَأَقُولُ: رَبِّ رَضِيَتْ» (کوفی، ۱۴۱۰ ق: ۵۷۰)؛ «آن‌قدر برای امتم شفاعت می‌کنم تا خداوند بفرماید: یا محمد! آیا راضی شدی؟ می‌گویم: خداوند! راضی شدم. آیه دیگری نیز به مقام شفاعت پیامبر (ص) اشاره می‌کند: «وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدُ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا» (اسراء: ۷۹)؛ در تفاسیر مختلف منظور از مقام محمود را جایگاه ستودنی شفاعت دانسته‌اند (طبرسی، بی‌تا: ۶۷۱/۶؛ ابن عاشور، ۱۴۲۰ ق: ۱۴۷/۱۴). نکته جالب این است که «محمد» و «محمود» هر دو از ریشه (ح م د) به معنی ستوده شده است، اما آنچه مسلم است شفاعت پیامبر (ص) به روز قیامت مربوط است: «لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ قَدْ دَعَا بِهَا وَ قَدْ سَأَلَ سُؤلاً وَ قَدْ خَبَّتْ دَعْوَتِي لِشَفَاعَتِي لَأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (ابن بابویه، ۱۳۶۲ش: ۲۹/۱)؛ «هر پیامبری به درگاه خدا دعایی کرده و از او چیزی خواسته است، اما من خواهش خود [از خدا] را برای شفاعت امتم در روز قیامت نگه داشته‌ام».

روشنی دیده‌ا اهل الرشاد جان جهان شافع یوم التناد

(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۷۷)

«یوم التناد» به آیه «وَيَا قَوْمِ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ» (غافر/ ۳۲) اشاره دارد. «التناد» در اصل «تنادی» مصدر باب تفاعل است. «منظور از یوم التناد، روز قیامت است و تسمیه قیامت به این اسم به‌خاطر این است که در آن روز، ستمگران یکدیگر را با صدای بلند صدا می‌زنند و داد و فریادشان به اوایل بلند می‌شود؛ همان‌طور که در دنیا به داد و فریاد عادت کرده بودند» (طباطبایی، ۱۴۰۲ ق: ۳۳۰/۱۷). بعضی از مفسران گفته‌اند: مراد از «تنادی» این است که اهل عذاب یکدیگر را با ویل و هلاکت ندا می‌کنند و یا اهل بهشت و جهنم یکدیگر را ندا کنند (آلوسی، ۱۴۱۷ ق: ۳۲۰/۱۲).

ســــــــــــــــلام خداوند آمرزگــــــــــــــــار
شــــــــــــــــفیع خلائق به روز قیــــــــــــــــام
بــــــــــــــــر آن ســــــــــــــــرور انبیاــــــــــــــــاء کبــــــــــــــــار
عــــــــــــــــلیه الصــــــــــــــــلوة و عــــــــــــــــلیه الســــــــــــــــلام
(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۳۴)

فــــــــــــــــروزان اختر بــــــــــــــــرج هــــــــــــــــدی اوست
شــــــــــــــــفیع خــــــــــــــــلق در روز جــــــــــــــــزا اوست
(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۲۴)

در قسمت منثور این مولودنامه نیز به شافع بودن پیامبر (ص) در روز قیامت اشاره شده است: «جناب باری تعالی فرمود که ای حبیب من! ... تویی و شفیع بر ایشان در روز محشر» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۸). آنچه در این شواهد مشخص می‌شود این است که نویسنده مولودنامه در این اثر خود برای اشاره به شافع بودن پیامبر (ص) در روز قیامت به اسامی مختلف این روز اشاره می‌کند، مانند: «یوم التناد، روز جزا و روز قیام»؛ بنابراین این شواهد در تأیید آیات و روایات است. همان‌طور که بیان شد هامون شخصیت مدلول را از طریق بیان ویژگی‌ها توضیح می‌دهد. یکی از ویژگی‌های پیامبر (ص) شافع بودن در روز قیامت است و چون این ویژگی چندین بار در این مولودنامه تکرار شده است، از نوع صفت مکرر به حساب می‌آید.

۲-۱-۳. سبب آفرینش جهان

براساس آیه «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» (ذاریات/۵۶)، هدف از خلقت جن و انس عبادت خداوند است و امکان عبادت صحیح یا عبادت کامل بدون وجود رهبر و پیشوا وجود نخواهد داشت؛ بنابراین چون عالی‌ترین و کامل‌ترین مرتبه عبادت از پیامبر و امام صادر می‌شود، پیامبر و امام هدف خلقت به شمار می‌روند. به همین دلیل است که خداوند خطاب به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «لولاک لما خلقت الأفلاک» (مجلسی، ۱۴۰۴ ق: ۲۸۶/۲؛ فیض کاشانی، ۱۴۰۶ ق: ۵۲/۱؛ قندوزی، ۱۴۲۲ ق: ۲۴/۱؛ فاضل مسعودی، ۱۴۲۰ ق: ۲۳۳). براساس حدیث «لولاک»، علت اصلی آفرینش هستی را وجود پیامبر اکرم (ص) و اهل بیتش معرفی کرده‌اند که به بهترین شکل در وجود انسان کامل محقق خواهد شد؛ انسانی که از هر نظر بر تمام موجودات و آسمان و زمین برتری دارد. انسان کامل نیز کسی نیست جز حضرت محمد(ص)؛ به همین دلیل خداوند در حدیث «لولاک» او را علت خلقت تمام آفرینش معرفی می‌کند (طباطبایی، ۱۴۰۲ ق: ۱۵۲/۱۰). طبق این تحلیل، خلقت تمام عالم مقدمه ظهور انسان به طور عام و انسان کامل پیامبر اسلام (ص) به طور خاص است (گرامی، ۱۳۸۵ ش: ۳۱-۳۰). نویسنده مولود النبی نیز به همین موضوع اشاره می‌کند:

و ما الکون إلّا أنت لولاک لم یکن
تویی علت الایجاد یا سید البشر
(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۷۹)

روشنی‌بخش چشم اهل جهان
منشأ خلق و عالم امکان
(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۳۶)

«ای بنده من تویی مراد و منم مرید، تویی برگزیده من از خلق من، به عزت و جلال خودم سوگند که اگر نمی‌بودی وجود تو، نمی‌آفریدم افلاک را» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۵).

همه این شواهد به حدیث «لولاک لما خلقت الأفلاک» اشاره می‌کند. علت غایی آفرینش افلاک، وجود حضرت محمد (ص) است. این ویژگی پیامبر (ص) یعنی مسبب آفرینش جهان به صورت یک مدلول، بیانگر شخصیت والای آن حضرت است. چه ویژگی‌ای از این بالاتر که آفرینش جهان به آفرینش آن حضرت گره خورده است. این صفت نیز از نوع صفت مکرر است که در جای‌جای این مولودنامه تکرار شده است. به همین دلیل براساس نظریه فیلیپ هامون از طریق همین ویژگی پیامبر (ص) به صورت مدلول بخش دیگری از شخصیت آن حضرت نمایان می‌شود.

۳-۱-۳. سخاوت و بخشش

«سخاوت در لغت از ریشه سَخُو به معنی جود و بخشش بوده و سَخَى به معنی بخشنده است» (ابن منظور، ۱۴۱۴ ق.:: ۲۷۳/۱۴)؛ بنابراین «سخاوت» درمقابل بخل است که در اصطلاح دینی به ملکه بذل مال به مستحق، بدون درخواست سائل به میزان شایسته گفته می‌شود (طریحی، ۱۳۷۵ ش.:: ۲۱۵/۱). «سخاوت یکی از ملکات نفسانی است» (ابن منظور، ۱۴۰۱۴ ق.:: ۲۷۳/۱۴) که خداوند در انسان‌ها به ودیعه نهاده است؛ بنابراین به بخشش‌هایی که از عواطف انسانی ناشی شده است، اطلاق می‌شود؛ البته در قرآن ذکری از ریشه «سخاوت» نیامده است؛ اما «انفاق» عنوانی است که خداوند آن را به موازات سخاوت به کار برده و در کاربردهای قرآنی فراوان به کار رفته و سفارش اکید شده است؛ مانند: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ...» (بقره/ ۲۶۷). قرآن کریم نیز پیامبر (ص) را به سخاوت و بخشش دعوت می‌کند: «وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا» (اسراء/ ۲۹). «دست به گردن بستن» کنایه از خرج نکردن و خسیس بودن و خودداری از بخشش است. درمقابل آن «بسط ید» قرار دارد که کنایه از بذل و بخشش است و این تعبیر رساترین تعبیر درباره رعایت اعتدال در بخشش است (طباطبایی، ۱۴۰۲ ق.، ۸۳/۱۳). نویسنده مولود النبی نیز به سخاوت پیامبر (ص) اشاره می‌کند:

آن شهنشاهی که در هنگام جود	نیم انعامش بود مُلک و جود
در محیط فضل آن عالی جناب	زورق گردون بود همچون حباب
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.:: ۱۸۴)
ای که در حین فیض بخشش‌ها	نه چنانی که شرح آن بتوان
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.:: ۲۰۰)

سخاوت و بخشش پیامبر (ص) به صورت یک مدلول و شیء ارزشی بیانگر بخش دیگری از شخصیت آن حضرت است. «در نظر پیامبر (ص) سخاوت چنان فضیلتی داشت که آن حضرت آن را پایه‌ای برای جامعه دینی - سیاسی خود قرار دارد» (کریمی، ۱۳۹۹ ش.:: ۵۱۲/۹). این ویژگی زمینه را برای رشد اجتماعی و دستگیری از دیگران فراهم می‌کند. این ابیات نیز به این مدلول یعنی صفت سخاوت و بخشش پیامبر (ص) اشاره می‌کنند؛ به طوری که جود و بخشش دیگران در برابر دریای بخشش آن حضرت ناچیز است.

۳-۱-۴. عدل

عدالت اجتماعی در اندیشه دینی از چنان جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که هیچ بحث دیگری با آن درخور مقایسه نیست. این عدالت برخاسته از عدلی کلی است که بر همه چیز حاکم است. عدل به معنای قراردادن هر چیزی در جای خود، مبنای همه امور است و خداوند همه چیز را بر عدل استوار کرده است. برپایی همه کارها به عدل و استواری همه چیز به آن است (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۵ ش.:: ۲۴۹/۲). چنان‌که در حدیث نبوی آمده است: «بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ» (کلینی، ۱۴۰۷ ق.:: ۲۶۶/۵). پیامبر اعظم (ص) در جایگاه خاتم الانبیاء و برترین پیامبران الهی از سوی خداوند متعال مأمور شد که عدالت را در جامعه برپا دارد. خداوند متعال درباره این مأموریت می‌فرماید: «وَقُلْ أَمِنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأَمَرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمْ» (شوری/ ۱۵). در آیه‌ای دیگر چنین آمده است: «قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ» (اعراف/ ۲۹). آن حضرت در عمل به تمام معنا برپادارنده قسط و عدالت بود و از همین روست که در زیارت آن حضرت می‌خوانیم: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَائِمًا بِالْقِسْطِ» (قمی، ۱۳۶۴ ش.:: ۵۷۶). حساسیت آن حضرت در برپایی عدالت چنان بود که می‌فرمود: «أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَيْسَ فَيْكُمْ أَحَدٌ أَقْوَىٰ عِنْدِي مِنَ الضَّعِيفِ حَتَّىٰ أَخَذَ الْحَقُّ لَهُ وَلَا أَضْعَفُ مِنَ الْقَوِي حَتَّىٰ أَخَذَ الْحَقُّ مِنْهُ» (ابن ابی الحدید، ۱۴۰۴ ق.:: ۹/۱۲)؛ «مردم به خدا سوگند که بی‌گمان کسی از شما نزد من قوی‌تر از ضعیف نیست تا حقش را بگیرم و کسی نزد من ضعیف‌تر از قوی نیست تا حق [دیگران] را از او بستانم». رسول خدا (ص) در اجرای حق، همگان را یکسان می‌دید و به مساوات عمل می‌کرد: «صَارُوا

عَنْدَهُ فِي الْحَقِّ سَوَاءً» (مجلسی، ۱۴۰۳ق: ۱۵۲/۱۶). رسول خدا (ص) آن قدر بر رعایت تساوی حقوق تأکید داشت که در نبردها، اهل بیت خود را پیشاپیش لشکر قرار می‌داد و آنان بیش از هر کس در راه اسلام تلاش کردند و آسیب دیدند. امیر مؤمنان (ع) در نامه‌ای به معاویه این واقعت را به او یادآور شد: «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ) إِذَا أَحْمَرَ الْبَأْسُ وَ أَحْجَمَ النَّاسُ قَدَّمَ أَهْلَ بَيْتِهِ، فَوْقِي بِهِمْ أَصْحَابَهُ حَرَّ السُّيُوفِ وَالْأَسِنَّةِ» (نهج البلاغه، ۱۴۱۴ق: نامه ۹). با جست‌وجو در مولود النبی به ابیاتی در وصف عدالت پیامبر (ص) می‌رسیم:

بشنود چون نوبت عدلش اسد	از فزوع در دامن روبه طپید
کبک با شاهین شود هم‌آشیان	گرگ، خیل بره را گردد شبان
چرخ یکسر کج روی از کف دهد	راه و رسم راست رفتاری نهد
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۴)
یگانه در دریای عدالت	از او مسدود ابواب ضلالت
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۴۹)

بنابراین یکی از ویژگی‌های برجسته پیامبر (ص) عدالت او است. پیامبر اعظم (ص) با هدف تکمیل و تقسیم مکارم اخلاقی، اجرای عدالت را سرلوحه رسالت خویش قرار داد و مساوات و برابری و اخوت را محقق ساخت و در هر شرایطی بر قسط و عدالت پایداری ورزید و هیچ مرزی از مرزهای آن را ندرید. تمام دوران رسالت پیامبر اکرم (ص) به مبارزه در راه برپایی عدالت و گسترش آن گذشت. این ویژگی به صورت یک مدلول و شیء ارزشی، بیانگر شخصیت والای آن حضرت است.

۳-۱-۵. علم

یکی از توصیه‌های خدای متعال به پیامبر (ص) دعا برای زیادشدن علم است: «وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا» (طه/ ۱۱۴). مردم عصر بعثت نیز به توانایی علمی حضرت محمد (ص) در پاسخ‌گویی به مسائلی اسرارآمیز و ناشناخته معتقد بودند. توانایی‌های عقلی آن اندازه که در محمد بن عبد الله (ص) بالا و فراوان بود، در هیچ‌کس دیگر فراهم نیامده است. «از آن هنگام که محمد بن عبد الله (ص) زندگی را آغاز کرد، عقل کامل او زیور پراجی بود که او را بر کودکان هم‌سن و سال خود برتری می‌داد و از آن زمان که پا به دوران نوجوانی می‌نهاد، خردمندی زینت‌بخش او و این شکوفایی عقلی برای جدش عبد المطلب - که وی را تحت کفالت خود در آورده بود تا خلق و خوی مردان کامل را عادت او سازد- آشکار بود» (صابری، ۱۳۸۰: ۳۱۷/۱). ابن کثیر نیز می‌گوید: «بر هر صاحب‌خردی روشن و معلوم است که محمد (ص) از خردمندترین بلکه انحصاراً خردمندترین و کامل‌ترین آنان به طور مطلق و در عالم واقع و نفس الامر می‌باشد» (همان، ۱۳۸۰: ۳۲۲/۱). در مولود النبی نیز به علم پیامبر (ص) اشاره شده است:

نه بحر فلک در یم علمش چه جبابی	فردوس بر بارگهش دیر خرابی
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۳۵)
پیش بحر علم آن فضل بسیط	کمتر از یک نقطه دریای محیط
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۴)

علم پیامبر (ص) نیز به صورت یک مدلول و شیء ارزشی، بیانگر شخصیت برجسته آن حضرت است که با دریای علم خود پاسخ‌گوی مردم روزگار خود بود. این صفت نیز از نوع صفت مکرر است. با بررسی نشانه‌شناسی این ابیات و تشبیه علم پیامبر (ص) به دریا به عظمت شخصیت علمی آن حضرت پی برده می‌شود.

۳-۱-۶. هادی و راهنما

پیامبر (ص) پیام‌آور هدایت از جانب خدا است. همان‌طور که در قرآن آمده است: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» (توبه/ ۳۳). پیامبر (ص) وظیفه‌دار هدایت مردم به راه خدای عزتمند و به

سوی نور و خارج کردن آنان از ظلمت‌ها (گمراهی‌ها) با تعالیم قرآنی است: «الر كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ» (ابراهیم / ۱). نویسنده مولود النبی نیز به هدایت‌گری پیامبر (ص) اشاره می‌کند:

ایقدر دانم که از نزد خدا	خلق را باشد امام پیشوا
حکم او حکم خداوند جلیل	گمراهان را در همه وادی دلیل
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۵)
احمد آن شهبوار ملک یقین	هادی و مقتدای خلق جهان
	(مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۳۰)

یکی دیگر از ویژگی‌های شخصیتی پیامبر (ص) هادی و راهنمای مردم است. هدایت‌گری یک مدلول ارزشمند برای بیان شخصیت آن حضرت است. پیامبر (ص) از تمام روش‌های موجود و وسایل ممکن برای هدایت مردم بهره برده است و هدایت آن حضرت هدایتی همگانی بود. او تلاش می‌کرد همه مردم حتی دنیاپرستان رویگردان از خدا و منافقان را نیز هدایت کند.

۳-۲. شخصیت پیامبر اعظم (ص) در جایگاه دال در اشعار مولودنامه

زمانی که صحبت از مدلول می‌شود، به طبع دالی نیز در میان است. اسم‌ها و صفات شخصیت، سطح دلالتی شخصیت قلم‌داد می‌شود (لحمذانی، ۲۰۰۰: ۵۱۰). «فلیپ هامون بین اسم شخصیت به‌عنوان یک علامت لغوی و مسمای شخصیت در رمان تفاوت قائل می‌شود. وی معتقد است اسم، علامتی نیست که بر ارتباطی اتفاقی بین دال و مدلول مبتنی باشد، بلکه بر ارتباطی قراردادی بین دال و مدلول متکی است» (بحراوی، ۱۹۹۰: ۲۴۷). در شخصیت درجایگاه دال، شخصیت از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. به عقیده هامون دال اصلی در شخصیت، اسم خاص (علم) است؛ چراکه اسم خاص ویژگی‌ها و پایه‌های دلالتی و نشانه‌ای شخصیت را آشکار می‌سازد. همچنین فلیپ هامون شخصیت دال را علاوه بر اسم خاص (علم) از طریق ضمیر و تأکید بر بُعد بلاغی آن نیز بررسی می‌کند. ضمائر در تکوین و تشکیل شخصیت داستان، نقش ضعیف‌تر از اسم خاص (علم) ایفا می‌کنند؛ چراکه اسم خاص باعث تمایز روشن شخصیت‌ها از یکدیگر در داستان می‌شود. در بُعد بلاغی نیز اسامی خاص به‌منظور اشاره، رمز و هنجارشکنی استفاده می‌شوند و بدین ترتیب از بُعدی مجازی، استعاری که خود برپایه مجاز، استعاره، کنایه، رمز و ... شکل گرفته است، برخوردار می‌شوند (عامری، ۱۳۹۵: ۱۴۹).

فلیپ هامون روش‌های دست‌یافتن به دال شخصیت را از قرار زیر می‌داند: «۱. توجه کردن به علامت‌های دیداری: مثلاً حرف انگلیسی (O) دلالت بر شخصیتی تنومند و چاق دارد و حرف انگلیسی (I) بر شخصیتی لاغر و بلند قد دلالت دارد؛ ۲. توجه کردن به علامت‌های شنیداری از جمله نرمی یا خشونت ناشی از تلفظ حروف اسامی؛ ۳. توجه به ساختار صرفی و اشتقاقی اسامی شخصیت‌ها» (هامون، ۱۹۹۰: ۶۰-۶۱).

«در برخی از روایات شش نام برای رسول خدا آورده‌اند، از جمله: محمد، احمد، حاشر، ماحی، عاقب و خاتم. بعضی از دانشمندان گفته‌اند نام‌های دیگری هم در قرآن برای پیامبر آمده است، مانند رسول، نبی، امی، شاهد، مبشر، نذیر، داعی الی الله، سراج منیر، رؤف، رحیم، مذکر، رحمت، نعمت، هادی و عبد» (بیهقی، ۱۳۶۱ ش: ۱۱۳-۱۱۲). «آن حضرت از دوران کودکی دو نام داشت و مردم او را با هر دو نام خطاب می‌کردند: یکی محمد که جد بزرگوارش عبدالمطلب برای او انتخاب کرده بود و دیگری احمد که مادرش آمنه او را به آن نامیده بود» (سبحانی، ۱۳۸۵: ۱۵۳/۱). خدای متعال در سوره‌های آل عمران، محمد، فتح و احزاب در آیه‌های ۱۳۸، ۲، ۲۹ و ۴۰ او را به نام «محمد» و در سوره صف، آیه ۶ به نام «احمد» خوانده است.

احمد

«احمد» از صیغه افعال، مبالغه در صفت «حمد»، اسمی اسلامی است که در زمان جاهلیت و در دوران پیامبر اکرم (ص) برای کسی جز ایشان به کار نرفته است و آن حضرت نخستین کسی است که این نام بر او نهاده شد (البستانی، بی تا: ۵۶۷/۲).

واژه‌پژوهان در ریشه‌یابی این نام، آن را برگرفته از ریشه «ح م د» به معنای «ستایش» دانسته (راغب اصفهانی، ۱۴۱۸ق: ۲۵۶؛ الکفوی، ۱۴۱۲ق: ۵۸) و گفته‌اند وجه نام‌گذاری پیامبر اکرم (ص) به «احمد» که صفتی تفضیلی است، فراوانی ستایش خداوند (آلوسی، ۱۴۱۷ق: ۱۲۷/۱۵؛ قاری، بی‌تا: ۱۸۱/۲) یا ستوده‌تربودن او بیش از همه در نزد خداوند سبحان است (فیروزآبادی، بی‌تا: ۴۹۹/۲). برخی «حمد» را ثناگویی شخص به اوصاف نیکویی می‌دانند که فقط با زبان انجام گیرد (حلبی، ۱۴۱۷ق: ۴۵۰/۱). گروهی از واژه‌پژوهان نیز با افعال تفضیل دانستن این واژه، آن را مبالغه در حمد و برگرفته از محمود یا حامد بودن نزد خداوند دانسته‌اند که بنابر وجه دوم، باید مضافی در تقدیر باشد (الکفوی، ۱۴۱۲ق: ۵۸). درباره اینکه آیا این واژه یکی از نام‌های پیامبر است یا از اوصاف اوست، اختلاف نظر وجود دارد. برخی با تأیید افعال تفضیل بودن احمد، آن را از نام‌های پیامبر دانسته‌اند که به محمودبودن او در فعل و اخلاق دلالت دارد (فیروزآبادی، بی‌تا: ۴۹۹/۲؛ فراهیدی، ۱۴۱۴ق: ۴۲۳). در قرآن نیز اسم «احمد» آمده است: «وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَ مُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدٌ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ» (صف/ ۶). راغب بشارت این نام را از زبان عیسی (ع) دلیل برجستگی و پسندیده‌تر بودن او از عیسی (ع) و همه پیامبران پیشین می‌داند (راغب اصفهانی، ۱۴۱۸ق: ۲۵۶). برخی نیز گفته‌اند پیامبر نام عام «محمد» و نام خاص «احمد» داشته و عیسی (ع) با این بشارت از پیامبر با نام خاص او یاد کرده است (حلبی، ۱۴۱۷ق: ۴۵۲/۱). در برابر دیدگاه مشهور درباره ساختار ادبی این واژه که آن را افعال تفضیل شمرده‌اند، برخی بر صفت مشبهه بودن آن اشاره دارند (اربلی، ۱۴۰۵ق: ۷/۱).

درباره تقدم نام‌گذاری پیامبر به «محمد» یا «احمد» دیدگاه‌های گوناگونی مطرح شده است. برخی از مفسران و مورخان با استناد به آیه ۶ سوره صف که نام «احمد» را یاد شده از زبان حضرت عیسی (ع) می‌داند، بر تقدم نام «احمد» حکم کرده‌اند (السهیلی، ۱۴۱۲ق: ۱۵۲/۲-۱۵۳). براساس این دیدگاه و با استناد به برخی از منابع یهودی، بسیاری حتی پیش از تولد حضرت محمد (ص) از نام، ویژگی‌ها و اوصاف او آگاهی داشته‌اند (ابن عساکر، ۱۴۱۵ق: ۴۱۵/۳؛ ابن هشام، ۱۴۱۴ق: ۲۰۴/۱). در برابر این مورخان و مفسران، برخی دیگر با توجه به این گزارش تاریخی که نام «احمد» پیش از پیامبر اسلام هیچ سابقه‌ای در میان عرب نداشته است (البستانی، بی‌تا: ۵۶۷/۲)، بر تقدم شهرت «محمد» بر «احمد» اصرار دارند (الهنیدی، بی‌تا: ۶۳۳/۲). براساس نظریه دوم، شاید این گونه نام‌گذاری نشانه‌ای از حکمت و لطف خداوند به شمار آید تا کسی با احمد بشارت داده شده از زبان حضرت عیسی (ع) اشتباه نشود. البته برخلاف گزارش تاریخی مزبور که بستانی نیز در دائرةالمعارف خود بر آن مهر تأیید زده است، برخی از گزارش‌های تاریخی، وجود این نام را در میان قبایل جاهلی پیش از اسلام تأیید می‌کنند (ابن حزم، ۱۴۱۸ق: ۴۰۰؛ ابن درید، ۱۴۱۱ق: ۹/۱). روایات متعددی در مجامع روایی هست به این مضمون که اسم پیامبر اسلام (ص) در آسمان‌ها «احمد» و در زمین «محمد» است (مجلسی، ۱۴۰۳ق: ۹۶/۱۶).

احمد مُرْسَل شهِ دُنْيَا وَ دِينِ
جلوه‌گهش ساحت عرش برین
(مولود النبی، ۱۲۸۸ق: ۱۷۷)

احمد آن شهسوار ملک یقین
هادی و مقتدای خلق جهان
(مولود النبی، ۱۲۸۸ق: ۲۳۰)

محمد

«محمد» اسم مفعول از ریشه «حمد» به معنای «ستوده و ستایش‌شده» است. خدا در سوره‌های آل عمران، محمد، فتح و احزاب در آیه‌های ۱۳۸، ۲، ۲۹ و ۴۰ او را به نام «محمد» خوانده است: «مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَ كَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا» (احزاب/ ۴۰). در حدیث معتبر آمده است گروهی از یهود درباره نام حضرت سؤال کردند و نبی مکرم اسلام (ص) فرمودند: «خداوند مرا محمد نامید؛ فَإِنِّي مَحْمُودٌ فِي الْأَرْضِ» (ابن بابویه، ۱۳۸۵ش: ۱۲۷/۱)؛

زیرا که من ستایش شده در زمین هستم». «قِيلَ فَمَا تَأْوِيلُ مُحَمَّدٍ قَالَ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَجَمِيعَ أَنْبِيَائِهِ وَرُسُلِهِ وَجَمِيعَ أُمَّمِهِمْ يَحْمَدُونَهُ وَيُصَلُّونَ عَلَيْهِ وَإِنَّ اسْمَهُ الْمَكْتُوبَ عَلَى الْعَرْشِ - مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» (ابن بابویه، ۱۴۱۳ق: ۱۷۸/۴). از امام محمدباقر (ع) روایت شده است که نام حضرت رسول (ص) در قرآن «محمد» است. پس پرسیدند: «تاویل آن چیست؟» حضرت فرمودند: «تاویل محمد آن است که خدا و فرشتگان و جمیع پیغمبران و رسولان و همه امت‌های ایشان ستایش می‌کنند وی را و درود می‌فرستند بر او و نامش بر عرش نوشته است: محمد رسول الله».

«نام وی نیست نام شریفش إلیا مُحَمَّد الصَّادِقُ الْأَمِين» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۷۶) «نام نامی وی در عرش احمد و در زمین محمد و در بهشت ابوالقاسم است» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۶۱)؛ «نام نامی‌اش در تورات و انجیل معروف و ذات مقدسش به عزت و کرامت موصوف، اسم سامی وی در سماء احمد و در زمین محمد و در جنت ابوالقاسم» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۲).

خاتم الانبیاء

در قرآن کریم نیز به این اسم پیامبر (ص) اشاره شده است: «مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا» (احزاب، ۴۰). «خاتم» از ریشه «ختم» به معنی «پایان گرفته شده» است. «ختم» یعنی «کامل شدن چیزی و به آخر و انتها رسیدن» (ابن منظور، ۱۴۱۴ ق: ذیل ریشه خ ت م). «خاتم» چیزی است که با آن پای نامه‌ها، اسناد و دفاتر را مهر می‌زدند. از آنجاکه مهرزدن در خاتمه و پایان قرار می‌گیرد، نام «خاتم» بر وسیله مهرزدن گذارده شده است؛ بنابراین «خاتم النبیین» بر این دلالت دارد که پیامبر (ص) پایان سلسله انبیاء است. «بشارت باد تو را ای هاشم؛ زیرا که زود باشد که ظاهر گردد از ذریه تو بهترین و گرامی‌ترین خلق نزد خدا اَعْنَى خَاتَمِ أَنْبِيَاءِ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى (ص)» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۰). «جناب باری تعالی فرمود که ای حبیب من و ای سید رسولان و ای اوّل مخلوقات من و آخر فرستادگان» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۸). «بعد از آن پروردگار عالمیان از نور پیغمبر آخر الزمان (ص) بیست و هشت دریا آفرید» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۷).

ابوالقاسم

پدر قاسم؛ پیامبر پس از تولد فرزند اولش، قاسم، به این کنیه مشهور شد. همچنین گفته شده است ابوالقاسم به این دلیل است که پیامبر (ص) تقسیم‌کننده بهشت است (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹ ق: ۱۵۴/۱). نیز چون پیامبر پدر همه است و پدر امام علی (ع) هم به شمار می‌رود که او خود تقسیم‌کننده بهشت و دوزخ است (قسیم الجنة والنار)، پس پدر قاسم (ابوالقاسم) است (ابن بابویه، ۱۴۰۳ ق: ۵۲/۱). «نام نامی وی در عرش احمد و در زمین محمد و در بهشت ابوالقاسم است» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۶۱).

مصطفی و مختار

مصطفی از ریشه «ص ف و» و مختار از ریشه «خ ی ر» است. «اصطفاء و اختیار و اجتناب» نظیر همنند. «اصطفاء» تناول خالص شیء است؛ چنانکه اختیار انتخاب خیر و خوب آن (قرشی، ۱۳۷۱ ش: ۱۳۶/۴)؛ بنابراین هردو به معنای برگزیده است. خداوند در میان بندگان و انبیاء خود حضرت محمد (ص) را به عنوان «آخرین پیامبر خود» برگزیده است. «مُخْبِرِ این خبر لطیف حبیب المصطفی (ص) و سید اهل مکه و صفا و مُفَرِّقِ الْكُنَائِبِ ... است؛ پس اول چیزی که آفرید نور حبیب خود محمد المصطفی بود» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۵) «محمد مختار و رسول ملک جبار» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۹۳).

رسول و نبی

«رسول» بر وزن فِعُول به معنی «فرستاده‌شده» و «نَبِی» بر وزن فَعِیل اگر به معنی فاعل باشد، معنایش «خبردهنده» است؛ زیرا نبی از جانب خدا خبر می‌دهد و اگر به معنی مفعول باشد، معنایش «خبر داده شده» است که نبی از جانب خدا خبر داده می‌شود (قریشی، ۱۳۷۱ ش: ۷/۷). از امام محمدباقر (ع) درباره تفاوت میان رسول و نبی چنین آمده است: «النَّبِيُّ الَّذِي يَرَى فِي مَنَامِهِ وَ يَسْمَعُ الصَّوْتِ وَ لَا يُعَايِنُ الْمَلَكَ وَ الرَّسُولُ الَّذِي يَسْمَعُ الصَّوْتِ وَ يَرَى فِي الْمَنَامِ وَ يُعَايِنُ الْمَلَكَ» (کلینی، ۱۴۰۷ ق: ۱/۱۷۶). «نبی کسی است که در خواب می‌بیند و صدای فرشته را می‌شنود، ولی فرشته وحی را نمی‌بیند. ولی رسول کسی است که صدا را می‌شنود و در خواب می‌بیند و هم فرشته وحی را در بیداری می‌بیند. درحقیقت در خواب و بیداری با وحی در ارتباط است».

میان رسول و نبی نسبت عموم و خصوص مطلق است و هر رسولی، نبی است و اگر کسی نبی نباشد، رسول هم نیست. «بعد از آن پروردگار عالمیان از نور پیغمبر آخر الزمان (ص) بیست و هشت دریا آفرید» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۷). «جناب باری تعالی فرمود که ای حبیب من و ای سید رسولان و ای اول مخلوقات من و آخر فرستادگان» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۸). «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۴۶). «النَّبِيُّ الظَّاهِرُ وَ النُّورُ الْبَاهِرُ صَاحِبُ الْبِرِّهِانِ وَ قَاصِمُ الْأَوْثَانِ وَ مُدَلِّ الْكُهَّانِ» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۹۱).

اسامی دیگری نیز در این مولودنامه برای پیامبر ذکر شده است که همگی بیانگر دال شخصیت پیامبر است مانند: «الهاشمی الأبطحی المدنی القرشی العربی» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۷۲). «سید الانام» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۷۲). با بررسی آوایی اسامی پیامبر (ص) در این مولودنامه مشخص می‌شود تمام اسامی آن حضرت به آرامی و به دور از هرگونه خشونت، تلفظ می‌شود. از آنجاکه اسامی آن حضرت عربی است، با توجه به ساختار صرفی و اشتقاقی این اسامی به دال شخصیت آن حضرت پی‌برده می‌شود؛ بنابراین بررسی شخصیت پیامبر (ص) از نظر دال یعنی نام‌شناسی براساس نظریه هامون بیانگر این است که نام‌ها و القاب به کار رفته برای آن حضرت یعنی «احمد، محمد، ابوالقاسم، مصطفی، مختار، رسول الله، نبی الله، خاتم الانبیاء...» همگی با اوصاف و کنش‌های آن حضرت هم‌خوانی دارند و اسامی و القابش دلالت بر تمام خصوصیت‌هایی دارد که در این مولود النبی آمده است. به همین دلیل با بررسی صرفی و اشتقاقی اسامی پیامبر (ص) انتخاب اسامی (دال) اتفاقی نبوده و در پی هر اسمی تفکر و اندیشه‌ای نهفته است.

۳-۳. سطوح توصیف شخصیت

فلیپ هامون درباره سطوح توصیف شخصیت بر این باور است: «علاوه بر آنکه می‌توان شخصیت را به عنوان مدلول اعتبار نمود، می‌توان آن را علامتی چندپاره و غیرمتصل دانست که می‌توان آرا به صورت تکه‌تکه و یا مرکب توصیف نمود که این اقدام سطح‌های وصف شخصیت نامیده می‌شود» (هامون، ۱۹۹۰: ۲۵). سطح‌های وصف شخصیت در این مولودنامه به ابعاد ظاهر (فیزیولوژیکی)، روانی و اجتماعی تقسیم می‌شود.

۳-۳-۱. سطح ظاهری

در کتب متعدد ویژگی‌های ظاهری پیامبر (ص) چنین توصیف شده است: «رسول خدا (ص) بسیار بزرگ و گرانقدر بود. در دیدگان عظیم و موقر می‌نمود و در دل‌ها عزیز و گرامی بود. چهره مبارکش مانند ماه شب چهارده می‌تابید و درخشان و نورانی بود. رنگ چهره‌اش سفید مایل به سرخی بود. نه از لاغری در دیده‌ها حقیر می‌نمود، و نه از فربهی انگشت‌نما بود. چهره‌ای سپید و نورانی، دیدگانی درشت و سیاه، ابروانی باریک و کمانی، جمجمه‌ای بزرگ و قامتی معتدل و میانه داشت. پیشانی مبارکش بلند و بینی‌اش باریک و کشیده بود. در سفیدی چشمانش اندکی سرخی دیده می‌شد. ابروانی پیوسته و گونه‌هایی صاف و هموار داشت. مچ‌هایش درشت، ساق‌های دستش بلند بود. مفصل شانه‌ها بزرگ و خود شانه‌ها پهن بود. کف‌های دست و پایش کلفت و پرگوش بود. برآمدگی‌های دو طرف سینه‌اش مو نداشت، گودی کف پایش بیش از حد متعارف [...] مژه‌هایش بلند، محاسنش پر پشت و افتاده و شارش پر پشت بود...» (طباطبایی، ۱۳۸۱ ش: ۱۳-۱۴).

در این مولودنامه نیز به ویژگی‌های ظاهری حضرت محمد (ص) اشاره شده است: «در این کتاب صفات پیغمبری است که نه بسیار بلند است و نه بسیار کوتاه، معتدل القامه، میان دو کتف مبارکش نقش مهر نبوت مرقوم و در ناف مطهرش صورت خالی به قلم قدرت مرسوم، ذات مقدّسش از تهامه مبعوث خواهد گردید» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۳۵۹).

«وَرَقَهْ گفّت آیا غیر ایشان کسی به خواستگاری تو آمده است؟ خدیجه گفت: آری محمّد بن عبدالله. خدیجه گفت: عیوب او را از برای من وصف کن. وَرَقَهْ گفت: شخصی است پاکیزه گوهر، زیبا قد، بزرگ منش، بلندقامت، سیاه چشم. ... خدیجه گفت: ای عمّ عیش را بیان فرما، همچنان که صفاتش را بیان فرمودی. گفت: ای فرزند بدان که گرنامه‌ی گوه‌ریست گل‌عدار، ماه‌رخسار، قمر طلعتی که از رشک جبین مبینش قرص منیر آفتاب پیوسته در اضطراب، شوخ‌چشمی که از حسرت سواد طرف مَکحَلّش سیه‌چشمان جهان دایم در پیچ و تاب ...، رعنا قامتی که به اعتدال قامتش سروی در گلشن کون ندیده، نازنین پیکری که از غیرت خورشید جمالش شاهد خلوت‌خانه سپهر بُرَقَع فلک بر رُخ کشیده. خدیجه گفت: ای عمّ عیش بیان فرما. وَرَقَهْ گفّت: ای خدیجه بدان که این بزرگوار را جسمی است اعلیٰ ... نه بسیار بلند و نه بسیار کوتاه، معتدل القامه، لاله رخسار، شیرین رفتار، پاکیزه گفتار، ابرو کمان، خُدنک مژگان، عنبر بوی، مشکین موی، یاقوت لب» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۴۰۴-۵). در این مولودنامه به نوع لباس پوشیدن پیامبر (ص) نیز اشاره شده است: «رسول خدا (ص) عَمّامه سفید معطر به مُشک اَذَقَر* بر سر نهاده و جُبّه ارجوانی و حلّه یمانی در برافکنده» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۲۹۸).

«چون اکابر عرب این را شنیدند، نظر کردند که محمّد (ص) بر ایشان داخل گردید و عَمّامه غالیه فام بر سر گذاشتند و نور از جبین مبین و رخسار نازنینش بر فلک شعشعه بسته و به لباس عبدالمطلب و برد الیاس ملبّس گردیده و نعلین جدّ خود عبدالمطلب را به پا فرموده و عصای ابراهیم را در دست گرفته و خاتمی از عقیق سرخ در انگشت مبارک جای داده» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۴۲۴).

۲-۳-۳. سطح اجتماعی

در اسلام پیغمبر اکرم از بین مستضعفان برخاست و با کمک مستضعفان، مستکبران زمان خودش را آگاه کرد یا شکست داد. پیامبر (ص) فضائل اجتماعی متعددی مانند مبشّر و منذر، جود و بخشش، مهربانی، رحمه للعالمین، پناهگاه مظلومان، اشرف اهل عالم و نسب و حسب خانوادگی ممتاز دارند. از امام محمد بن علی باقر (ع) هم روایت شده است که پیامبر (ص) فرمود: «خداوند از خلق خود عرب و از ایشان قبیله کنانه یا نصر بن کنانه و از ایشان قریش و از قریش بنی هاشم و از بنی هاشم مرا برگزید» (بیهقی، ۱۳۶۱ ش.: ۱۱۴).

اشاره به ویژگی‌های اجتماعی شخصیت پیامبر (ص):

مُخَبِر این خَبرِ لطیف حبیب المصطفی (ص) و سید اهل مکه و صفا و مُفَرِّقِ الکُتائب ... است» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۵)؛ «بشارت باد تو را ای هاشم! زیرا که زود باشد که ظاهر گردد از ذریّه تو بهترین و گرامی‌ترین خلق نزد خدا اَعنی خاتم انبیاء محمّد المصطفی (ص)» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۳۰).

توسل مردم در سختی‌ها به پیامبر (ص): «راوی گوید که چون مَطْلَب و شَیْبَه وارد حرم شدند، نور رسول خدا (ص) در جبین شَیْبَه ظاهر و هویدا بود و قریش به آن تبرک می‌کردند و چون مصیبتی ایشان را روی می‌داد و یا دشمنی روی به ایشان می‌نهاد به آن نور متوسّل می‌شدند و پروردگار عالم آن بلیّه را رفع می‌نمود» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۷۵).

«راوی گوید: ... خداوند جهان را اراده به ایجاد اشرف اهل عالم و افضل اولاد بنی آدم تعلق گرفت» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۱۶۰).

«در رحمت حق بر روی خلق گشاید و مرشد و رهنمای ناس، حق را در خلق ظاهر کند. هرطرف روی نماید، حق با وی خواهد بود. احوال کُفّار نامه‌سیاه از شمشیر جانکاهش تباہ و سُدّه بارگاه فلک پایگاهش» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق.: ۱۸۲).

«یتیم ابوطالب چیزی ندارد و نه پدری دارد و نه جدی. در نزد عمویش ابوطالب به سر می‌برد و نیست نام وی در میان قریش مگر اینکه می‌گویند: یتیم ابوطالب» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۷۶).

«روشنی‌بخش اهل جهان و مهین و پیغمبر آخر الزمان، سید عرب و عجم» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۱۵)؛ «النبی الظاهر و النور الباهر صاحب البرهان و قاصم الأوثان و مُذِلَّ الكَهَانَ» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۹۱)؛ «ای محمد تویی سید اولین و آخرین» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲۳۶).

«خاتم انبیاء اعنی بشیر النذیر و ... آنکه جناب باری جلّت عظمته پیش از خلقت آدم (ع) او را بر شما عرضه نمود ... ، در این شب در بطن مادر قرار می‌گیرد» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۶۱). در آیات متعدد نیز بر منذر و مبشر بودن پیامبر (ص) اشاره شده است: «إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَ نَذِيرًا وَ لَا تُسْئَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ» (بقره/ ۱۱۹).

سطح اجتماعی شخصیت پیامبر (ص)

سید اهل مکه و صفا	مُفَرَّقُ الکتاب	گرامی‌ترین خلق	تبرک و توسل به آن حضرت در دفع بلا یا	اشرف اهل عالم	افضل اولاد بنی آدم	مرشد و رهنمای ناس
سید اولین و آخرین	بشیر النذیر	آمر به معروف و ناهی از منکر	ریزنده خون دشمنان	یتیم ابوطالب	صدرنشین بارگاه عزت	اریاب عزت و وقار سادات بنی‌هاشم
چراغ روشنی‌بخش اهل جهان	سید عرب و عجم	صاحب البرهان	قاصم الأوثان	مُذِلَّ الكَهَانَ	پیغمبر آخر الزمان	رسول الله
دعوت‌کننده به راه راست						

۳-۳-۳. سطح روانی

در سطح روانی پیامبر (ص) صفاتی چون صاحب امانت، مالک صیانت، شیرین کلام، صاحب علم، صاحب سکینه و وقار، پاکیزه گوهر، منزّه از فساد، مطهر از ادناس، خاشع، زاهد و عابد ... دارند.

«پس جبرئیل (ع) در میان ملائکه مقررین و صفوف طایران سدره‌نشین ندا کرد و وعده ظهور خاتم انبیاء اعنی بشیر النذیر و سراج المنیر، صاحب امانت و مالک صیانت آنکه جناب باری جلّت عظمته پیش از خلقت آدم (ع) او را بر شما عرضه نمود ... در این شب در بطن مادر قرار می‌گیرد» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۶۱).

«ذی علوم، ذات مقدّسش با صفت امانت و صیانت کالطّولع الشّمس و وجود النهار لازم و ملزوم. وی که یاقوت لب را به تبسم بگشاید، از پرتو لؤلؤ دانش کره زمین چون جرم خورشید مشرق تابان، هنگامی که لعل نوشین را به تکلم شیرین نماید، شیرین کلام» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۱).

«رحمه للعباد و به جمیع مؤمنان به غایت رؤوف و مهربان، مظلومان را پناه» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۸۲)؛ «صاحب سکینه و وقار» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۱۹۰).

«کسی به سلام بر وی سبقت ننماید، مطهر از ادناس، نمازکننده و زاهد و عابد و بسیار خشوع، بر بزرگ و کوچک به تحیت سلام می‌نماید و با اغنی و درویش مصافحه می‌فرماید، هرآنچه بر زبان معجزیانش گذر کند، صواب بود و هرچه از وی سؤال کنند، جواب فرماید. پاکیزه گوهر، منزّه از فساد، رحمه للعباد، از فرق تا به قدمش در نور پنهان» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۲-۱۸۱).

«تاجدار کشور جود و احسان، پیغمبر آخر الزمان و شفیع عاصیان» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۱۵).

«السّلامُ علیکَ یا رسولَ الله، السّلامُ علیکَ یا نورَ عرشِ الله، السّلامُ علیکَ یا أمینَ الله علی و حیه، السّلامُ علیکَ یا أبا القاسمِ یا محمّدُ یا شفیعَ المذنبین، السّلامُ علیکَ و رحمهُ الله و برکاته» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۳۴۶)؛ «نیکو خلق، عمیم الفضل، عظیم الجود» (مولود النبی، ۱۲۸۸ ق: ۴۰۴).

سطح روانی شخصیت پیامبر (ص)

صاحب امانت	مالک صیانت	سراج المنیر	ذی علوم	شیرین کلام
صاحب سکینه و وقار	نمازکننده	زاهد و عابد	بسیار خشوع بر بزرگ و کوچک	پاکیزه گوهر
منزه از فساد	رحمه للعباد	علامت سعادت و حسن سیرت در جبین وی آشکار	به جمیع مؤمنان به غایت رؤوف و مهربان	مظلومان را پناه
تاجدار کشور جود و احسان	شفیع عاصیان	شفیع المذنبین	کریم	مطهر از ادناس
أمین الله	نور عرش الله	نیکوخلق	عمیم الفضل	عظیم الجود

نتیجه

نتایج حاصل از ترسیم شخصیت پیامبر (ص) در کتاب مولود النبی براساس نظریه فیلیپ هامون نشان می‌دهد:

۱. با بررسی ابعاد مختلف شخصیت دالی و مدلولی و سطوح توصیفی شخصیت پیامبر (ص) در نسخه خطی مولود النبی و بیان خصوصیات ایشان خصلت‌های درونی و بیرونی پیامبر (ص) در جایگاه یک شیء ارزشی در میان مردم چه در گذشته و چه در حال، روشن‌کننده مسیر درست و متجلی صفات نیک و پسندیده است. با شناخت ویژگی‌های پیامبر (ص) مسیر حق از باطل جدا می‌شود. ویژگی‌ها و صفات پسندیده پیامبر (ص) از نظر دال یعنی نام‌شناسی، هم با نام‌ها و القاب پیامبر (ص) و هم با شخصیت مدلولی آن حضرت هماهنگ و متناسب است. به عبارت دیگر نام‌ها و لقب‌های به کار رفته برای پیامبر (ص) همگی با صفت‌ها و کنش‌های این شخصیت هم‌خوانی دارد و به‌گونه‌ای اسم و لقبش دلالت بر تمام خصوصیت‌هایی دارد که در این مولودنامه نشان داده می‌شود.
۲. بررسی شخصیت پیامبر (ص) از منظر دال یعنی نام‌شناسی براساس نظریه هامون بیانگر این است که نام‌ها و القاب به کار رفته برای آن حضرت یعنی «احمد، محمد، ابوالقاسم، مصطفی، مختار، رسول الله، نبی الله، خاتم الانبیاء...» همگی با اوصاف و کنش‌های آن حضرت هم‌خوانی دارند و اسامی و القابش دلالت بر تمام خصوصیت‌هایی دارد که در مولود النبی است. بسامد این اسامی و القاب چنین است: محمد (۲۵۲ مرتبه)، رسول الله (۹۶ مرتبه)، مصطفی (۴۶ مرتبه)، خاتم الانبیاء (۳۳ مرتبه)، احمد (۱۴ مرتبه)، نبی الله (۱۰ مرتبه)، مختار (۹ مرتبه) ابوالقاسم (۲ مرتبه).
۳. در بُعد مدلول شخصیت پیامبر (ص) در این مولودنامه به مکارم و ویژگی‌های شخصیتی آن حضرت مانند علم، شفاعت در روز جزاء، راهنما و هادی مردم، سخاوت و بخشش، عدالت و سبب آفرینش افلاک اشاره شده است.
۴. در سطوح توصیف شخصیت پیامبر (ص)، ابعاد ظاهری، روانی و اجتماعی شخصیت آن حضرت بررسی شد. در بُعد ظاهر نویسنده به تمام صفات ظاهری آن حضرت همچون قد، رنگ ظاهر، نوع لباس پوشیدنش اشاره شده است. نویسنده برای تبیین بُعد اجتماعی آن ابتدا به جایگاه اجتماعی اجداد آن حضرت و سپس ابعاد اجتماعی خود آن حضرت توجه کرده است و به صفاتی چون جایگاه والای آن حضرت به‌عنوان اشرف اهل عالم در میان عرب و عجم، بشیر و نذیر، مرشد و راهنمای مردم، پیامبر و ابلاغ‌کننده رسالت الهی، امر به معروف و ناهی از منکر ... اشاره می‌کند. در سطح روانی نیز به زاهد و عابد بودن، وقار، منزه از فساد، رحمه للعباد، رؤوف، پناهگاه مظلومان، بخشش، اخلاق نیکو و ... اشاره شده است.
۵. با بررسی شخصیت پیامبر (ص) در سه محور دال، مدلول و سطوح شخصیتی مشخص شد همه این ابعاد شخصیتی پیوند عمیقی با آیات و روایات دارند و شخصیت پیامبر (ص) عامل لطافت و انعطاف‌پذیری برای مخاطب است.
۶. مهم‌ترین دستاورد نشانه‌شناسی شخصیت پیامبر (ص) در مولود النبی شناخت و درک لایه‌های پنهان شخصیت آن

حضرت است؛ به طوری که شناخت شخصیت آن حضرت تأثیر به‌سزایی در افزایش معرفت‌بخشی و آگاهی مردم نسبت به شخصیت آن حضرت می‌شود و در رشد شخصیت دینی و تربیتی مردم مؤثر است.

۷. در این مولودنامه بخش‌هایی از شخصیت پیامبر (ص) بررسی شد. برای پژوهش‌های بعدی پیشنهاد می‌شود جنبه‌های شخصیتی پیامبر (ص) در این مولودنامه با کتاب‌های دیگری که به زندگی آن حضرت (ص) توجه نشان داده‌اند، مقایسه شود.

منابع

قرآن کریم

- نهج البلاغه (۱۴۱۴ق.). تصحیح صبحی صالح. قم: مؤسسه دار الهجرة.
- ابن ابی الحدید، عبد الحمید بن هبه الله. (۱۴۰۴ق.). شرح نهج البلاغه. قم: مکتبه آیه الله المرعشی النجفی.
- ابن بابویه، محمد بن علی. (۱۴۱۳ق.). من لا یحضره الفقیه. قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه.
- ابن بابویه، محمد بن علی. (۱۳۶۲ش.). الخصال. تصحیح علی اکبر غفاری. قم: جامعه مدرسین.
- ابن بابویه، محمد بن علی. (۱۳۸۵ش.). علل الشرائع. قم: کتابفروشی داوری.
- ابن بابویه، محمد بن علی. (۱۴۰۳ق.). معانی الأخبار. تحقیق و تصحیح علی اکبر غفاری. قم: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه.
- ابن حزم، (۱۴۱۸ق.). جمهره انساب العرب. بیروت: دار الکتب العلمیه.
- ابن درید، محمد بن حسن. (۱۴۱۱ق.). الاشواق. به کوشش عبدالسلام محمد هارون. بیروت: دارالجلیل.
- ابن شهر آشوب، محمد بن علی. (۱۳۷۹ق.). مناقب آل ابی طالب. قم: علامه.
- ابن عاشور، محمد طاهر، (۱۴۲۰ق.). التحریر و التنویر. بیروت: مؤسسه تاریخ العربی.
- ابن عساکر، (۱۴۱۵ق.). تاریخ مدینه دمشق. بیروت: دار الفکر.
- ابن منظور، محمد بن مکرم. (۱۴۱۴ق.). لسان العرب. بیروت: دار صادر.
- ابن هشام، (۱۴۱۴ق.). السیره النبویه. بیروت: المکتبه العلمیه.
- ابومخنف ازدی، لوط بن یحیی. (۱۳۹۸ش.). مولودنامه حضرت امیرالمؤمنین علی (ع). مترجم محمدتقی موسوی. تصحیح و تعلیق حسین مهتدی. قم: کلام ماندگار.
- اریلی، علی بن عیسی. (۱۴۰۵ق.). کشف الغمه فی معرفه الائمه. بیروت: دار الاضواء.
- آلوسی، سید محمود. (۱۴۱۷ق.). روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم. بیروت: دار الفکر.
- بحراوی، حسن. (۱۹۹۰). بنیه الشكل الروائی. بیروت: المركز الثقافی العربی.
- بطرس البستانی. (بی تا). دائره المعارف بستانی. بیروت: دارالمعرفه.
- بیهقی، ابوبکر. (۱۳۶۱ش.). دلائل النبوه. ترجمه محمود مهدوی دامغانی. تهران: علمی و فرهنگی.
- تسلیم جهرمی، فاطمه. (۱۴۰۰ش.). واکاوی شخصیت امام علی (ع) در شعر دوره صفوی بر اساس نظریه فیلیپ هامون، مجله پژوهش‌نامه علوی. سال ۱۲. شماره ۲. صص ۳۰-۳.
- حلبی، احمد سمین. (۱۴۱۷ق.). عمده الحفاظ فی تفسیر الالفاظ. بیروت: دار الکتب العلمیه.
- حمدادی، جمیل. (۲۰۱۵). الاتجاهات السیمیوطیقیه. بیروت: المنظمه العربیه للترجمه.
- خسروانی، ایرج. (۱۳۹۲ش.). خشت و کمارج گذرگاه خلیج فارس. شیراز: ارات ادیب مصطفوی.
- دلشاد تهرانی، مصطفی. (۱۳۸۵ش.). سیره نبوی (منطق عملی). تهران: دریا.

- راغب اصفهانی، ابوالقاسم. (۱۴۱۸ق.). *مفردات الالفاظ القرآن الکریم*. بیروت: دار الاضواء.
- سبحانی، جعفر. (۱۳۸۵ ش.). *فروع ابدیت*. قم: بوستان کتاب.
- السهیلی، عبدالرحمن. (۱۴۱۲ق.). *الروض الانف*. بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- صابری، حسین. (۱۳۸۰ش.). *خاتم پیامبران (ص)*. مشهد: آستان قدس رضوی.
- طباطبایی، سید محمد حسین. (۱۴۰۲ق.). *المیزان فی تفسیر القرآن*. بیروت: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات.
- طباطبایی، محمد حسین. (۱۳۸۱ش.). *سنن النبی*. ترجمه حسین استاد ولی. تهران: پیام آزادی.
- طبرسی، فضل بن حسن. (بی تا). *مجمع البیان*. تصحیح فضل الله یزدی طباطبایی. تهران: ناصر خسرو.
- طریحی، فخرالدین. (۱۳۷۵ش.). *مجمع البحرین*. تحقیق سید احمد حسینی. تهران: کتابفروشی مرتضوی.
- عامری، علی؛ طاهری نیا، علی باقر. (۱۳۹۵). *نشانه‌شناسی ادبی شخصیت فرعون در قرآن کریم*. فصلنامه پژوهش‌های ادبی قرآنی. سال چهارم. ش ۲. صص ۱۴۴-۱۶۵.
- غلامی، مجاهد. (۱۴۰۰). *ساحت‌های دلالتی و رمزگانی تصویر جلد کتاب‌های نقد ادبی*. *فنون ادبی*. دانشگاه اصفهان. س ۱۳. ش ۳۷. زمستان، صص. ۳۰-۱۳.
- فاضل مسعودی، محمد. (۱۴۲۰ق.). *اسرار الفاطمیه*. قم: انتشارات زائر.
- فراشبندی، علیمراد. (۱۳۳۶ش.). *تاریخ و جغرافیای برازجان (سنگر مجاهدین)*. شیراز: چاپخانه احمدی.
- فراهیدی، خلیل بن احمد. (۱۴۱۴ق.). *العین*. قم: اسلامی.
- فیروزآبادی، محمد بن یعقوب. (بی تا). *بصائر ذوی التمزیز فی لطائف الكتاب العزیز*. بیروت: المكتبة العلمیه.
- فیض کاشانی، محمد محسن بن شاه مرتضی. (۱۴۰۶ق.). *الوافی*. اصفهان: کتابخانه امام امیر المؤمنین علی (ع) - اصفهان.
- قاری، علی محمد. (بی تا). *جمع الوسایل فی شرح الشامیل*. قاهره: (بی تا).
- قرشی، علی اکبر. (۱۳۷۱ش.). *قاموس قرآن*. تهران: دار الکتب الإسلامیه.
- قرطبی، محمد بن احمد. (۱۳۶۴ش.). *الجامع لأحكام القرآن الکریم*. تهران: ناصر خسرو.
- قمی، عباس بن محمد رضا. (۱۳۶۴ش.). *مفاتیح الجنان*. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- قمی، علی بن ابراهیم. (۱۴۱۱ق.). *تفسیر قمی*. بیروت: دار السرور.
- قندوزی، سلیمان بن ابراهیم. (۱۴۲۲ق.). *ینابیع الموده لدوی القربی*. قم: دار الأسوه.
- الکفوی، ابوالبقاء ایوب. (۱۴۱۲ق.). *الکیات معجم فی المصطلحات و الفروق و اللغویه*. بیروت: مؤسسه الرساله.
- کریمی، محمود. (۱۳۹۹ش.). *مدخل بخل*. تهران: دایره المعارف بزرگ اسلامی.
- کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۴۰۷ق.). *الکافی*. تصحیح علی اکبر غفاری و محمد آخوندی. تهران: دار الکتب الإسلامیه.
- کوفی، فرات بن ابراهیم. (۱۴۱۰ق.). *تفسیر فرات الکوفی*. تصحیح محمد کاظم. تهران: مؤسسه الطبع و النشر فی وزارة الإرشاد الإسلامی.
- گرامی، محمد علی. (۱۳۸۵ش.). *حدیث لولا فاطمه*. قم: دفتر آیت الله العظمی محمد علی گرامی.
- لحمذانی، حمید. (۲۰۰۰). *بنیه النص السردی*. المركز الثقافی العربی للطباعه و النشر. ط ۲.
- مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۳ق.). *بحار الأنوار*. بیروت: مؤسسه الوفاء.
- مجلسی، محمدباقر. (۱۴۰۴). *مرآة العقول*. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
- ناشناس، (۱۲۸۸ق.). *مولود النبی*. ترجمه محمدباقر خشتی. دشتستان (روستای خیرآباد): حسینیه حاج بهروز حاجی زاده.
- هامون، فلیپ. (۱۹۹۰). *سیمپولوجیه الشخصیات الروائیة*. ترجمه سعید بنکراد. الرباط. المغرب: دار الکلام.
- الهندي، رحمة الله خليل الرحمن. (بی تا). *الموسوعه الذهبیه*. (بی جا): مكتبة الثقافة الدينيه.

References

- Abu Mekhnaf Azdi, L. (n.d). *Birth certificate of Hazrat Amir al-Mu'minin Ali (AS)*. Translated by Mohammad Taghi Musawi. Qom: Kalam Mandegar Publication [In Persian].
- Al-Bustani, B. (n.d). *Bustani Encyclopaedia*. Beirut: Dar al-Marafeh [In Persian].
- Al-Hindi, R. (n.d). *Al-Masua Az-Zahbiyyah*. Al-Thaqqafat Library [In Persian].
- Al-Kafawi, A. (1991). *Al-Qiyat al-Majjm in Al-Tirmidh and Al-Farooq and Al-Laghuyeh*. Beirut: Al-Rasalah Institute [In Persian].
- Al-Sahili, A. (1991). *Al-Roudh al-Anaf*. Beirut: Darahiya al-Trath al-Arabi [In Persian].
- Alusi, M. (1996). *Ruhul-Ma'ani in Tafsir Al-Qur'an al-Azeem*. Beirut: Dar al-Fakr [In Persian].
- Ameri, A., & Taherinia, A. (2015). Literary semiotics of Pharaoh's character in the Holy Qur'an. *Qur'anic Literary Research Quarterly*, 4(2), 144-165 [In Persian].
- Anonymous (1909). *Mawlad al-Nabi*. (n.p) [In Persian].
- Arbili, A. (1983). *Kashful Ghumma in the knowledge of the Imams*. Beirut: Dar al-Adwa [In Persian].
- Bahrawi, H. (1990). *Baniya al-Shakal Al-Rawai*. Beirut: Al-Marqas Al-Arabi Cultural Center [In Persian].
- Bayhaqi, A. (n.d). *Dalail al-Nabwa*. Translated by Mahmoud Mahdawi Damghani. Tehran: Scientific and Cultural Publication [In Persian].
- Delshad Tehrani, M. (2006). *Seerah Nabavi (Practical Logic)*. Tehran: Darya Publication [In Persian].
- Faiz Kashani, M. (1985). *Al-Wafi, Isfahan*. Isfahan: Library of Imam Amir al-Momenin Ali (AS) [In Persian].
- Farahidi, K. (1993). *Al Ain*. Qom: Islamic Publication [In Persian].
- Farashbandi, A. (1957). *History and geography of Barazjan (stronghold of Mojahedin)*. Shiraz: Ahmadi Printing House [In Persian].
- Fazel Masoudi, M. (1999). *Asrar al-Fatimia*. Qom: Zaer Publication [In Persian].
- Firouzabadi, M. (n.d). *Basair Dhu al-Tamiz in Lataif al-Kitab al-Aziz*. Beirut: Al-Alamieh Library [In Persian].
- Garami, M. (2006). *Hadith of Lula Fatimah*. Qom: Office of Grand Ayatollah Mohammad Ali [In Persian].
- Gholami, M. (2021). The signification and figurative area of the images of literary theory and criticism books' cover. *Literary Arts (University of Isfahan)*, 13(4), 13-30. Doi: 10.22108/liar.2022.130730.2071 [In Persian].
- Halabi, A. (1996). *Major al-Hafaz in Tafsir al-Al-Faz*. Beirut: Dar al-Kutub al-Alamieh [In Persian].
- Hamdawi, J. (2015). *Al-Simiutiqliya trends*. Beirut: Al-Moght al-Arabiya for Translation [In Persian].
- Hamon, P. (1990). *Semiology of fictional characters*. Translated by Saeed Bankrad. Morocco: Dar Al-Kalam [In Persian].
- Ibn Abil-Hadid, A. (1983). *Commentary on Nahj al-Balaghah*. Qom: Ayatullah al-Marashi al-Najafi Library [In Persian].
- Ibn Asaker (1994). *History of the city of Damascus*. Beirut: Dar al-Fakr [In Persian].
- Ibn Ashur, M. (1999). *Tahrir Wat-Tanweer*. Beirut: Al-Tarikh Al-Arabi Foundation [In Persian].
- Ibn Babawaih, M. (n.d). *Al-Khisal*. Qom: Jameah Modaresin [In Persian].
- Ibn Babawaih, M. (n.d). *Ma'anil- Akhbar*. Qom: Islamic Publications Office [In Persian].
- Ibn Babawaih, M. (n.d). *Al al-Sharia'*. Qom: Davari bookstore [In Persian].
- Ibn Babuyeh, M. (n.d). *Man La Yahdhurul Faqih*. Qom: Islamic Publication Office [In Persian].
- Ibn Darid, M. (1990). *Al-Alashaq, to the efforts of Abdus Salam Mohammad Haroun*. Beirut: Dar al-Jalil [In Persian].
- Ibn Hazm (1997). *Jamehara Ansab al-Arab*. Beirut: Dar al-Kutub al-Alamieh [In Persian].
- Ibn Hisham (1993). *Seerah al-Nabiyyah*. Beirut: Al-Maqabah Al-Elamiya [In Persian].
- Ibn Manzoor, M. (1993). *Lisanul-Arab*. Beirut: Dar Sadir [In Persian].
- Ibn Shahr Ashub, M. (2000). *Manaqib Al Abi Talib*. Qom: Allameh Publication [In Persian].
- Karimi, M. (2019). *Badkhal*. Tehran: Big Islamic Encyclopedia [In Persian].
- Khosravani, I. (2012). *Clay and Kamaraj of Persian Gulf crossing*. Shiraz: Arat Adib Mostafavi [In Persian].
- Kilini, M. (1986). *Al-Kafi*. Tehran: Dar Al-Kitab al-Islamiyyah [In Persian].
- Kufi, F. (1989). *Tafsir of Firat al-Kufi*. Tehran: (n.p) [In Persian].

- Lahmdani, H. (2000). *Baniya al-Nas al-Sardi*. Arabic Cultural Center for Printing and Publishing [In Persian].
- Majlisi, M. (1983). *Biharul-Anwar*. Beirut: Al-Wafa Foundation [In Persian].
- Majlisi, M. (1983). *Mir'atull-Aqoul*. Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiyya [In Persian].
- Qari, A. (n.d). *Al-Usayl collection in Shahr al-Shamayil*. Cairo: (n.p) [In Persian].
- Qomi, A. (1990). *Tafsir Qomi*. Beirut: Dar al-Suror [In Persian].
- Qommi, A. (1985). *Mafiyat al-Jannan*. Tehran: Farhang Islamic Publishing House [In Persian].
- Qundozi, S. (2001). *Yanabi Al-Mouda Lzavi al-Qorabi*. Qom: Dar al-Aswah [In Persian].
- Qurashi, A. (1992). *Quran Dictionary*. Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiyyah [In Persian].
- Qurtobi, M. (1985). *Al-Jamee for the rules of the Qur'an*. Tehran: Nasser Khosrow Publication [In Persian].
- Ragheb Esfahani, A. (1997). *The Vocabulary of Al-Qur'an al-Karim*. Beirut: Dar al-Adhawa [In Persian].
- Saberi, H. (2001). *The seal of the prophets (PBUH)*. Mashhad: Astan Quds Razavi Publication [In Persian].
- Saleh, S. (Ed.) (1993). *Nahj al-Balagha*. Qom: Dar al-Hijrah Institute [In Persian].
- Sobhani, J. (2006). *Forough Ebadit*. Qom: Bostan Kitab Publication [In Persian].
- Tabarsi, F. (n.d). *Majma al-Bayan*. Tehran: Nasser Khosrow Publication [In Persian].
- Tabatabai, M. (1982). *Al-Mizan fi Tafsir al-Qur'an*. Beirut: Al-Alami Foundation for Press [In Persian].
- Tabatabai, M. (2002). *Sunan al-Nabi*. Translated by Hossein Ostad Vali. Tehran: Payam Azadi Publication [In Persian].
- Tareehi, F. (1996). *Bahrain Assembly*. Tehran: Mortazavi Bookstore [In Persian].
- Taslim Jahormi, F. (2021). Analysis of the personality of Imam Ali (AS) in the poetry of the Safavid period based on the theory of Philip Hamon. *Imam Ali Studies*, 12(24), 1-30. Doi: 10.30465/alavi.2023.7603 [In Persian].
- The Holy Quran*.